

OPM laat leerling met dyslexie over zichzelf nadenken

Het kind sterker maken

De Orthopedagogen Maatschap Nijmegen (OPM) werkt bij dyslexie vanuit een oplossingsgerichte benadering. Samen met het kind en de ouders wordt een route afgesproken om de problemen aan te pakken en het kind sterker te maken. "Wij leveren orthopedagogisch maatwerk", vertellen Inemiek van Mameren en Mieke Willemssen, twee van de zes orthopedagogen die in de praktijk werken en tevens een GZ-kwalificatie hebben. Op historische gronden zijn er stevige banden tussen de OPM en de Radboud Universiteit in Nijmegen.

"Het wezenlijke van orthopedagogiek is een en al vertrouwen in de groeikracht van een kind, een en al vertrouwen in zijn doe-het-zelf mogelijkheden, een en al acceptatie van het feitelijk niveau, en een en al reële hulp om verder te komen."

"Deze uitspraak van wijlen professor dr. Joep Dumont staat nog steeds aan de basis van ons handelen", vertelt Van Mameren. Dumont, in de jaren tachtig van de vorige eeuw de befaamde hoogleraar orthopedagogiek die de behandeling van kinderen met dyslexie op de kaart zette, was destijds de drijvende kracht achter de oprichting van de OPM. Hij benadrukte het belang van samenwerking tussen wetenschap en praktijk en zorgde ervoor dat OPM Nijmegen huisvesting kreeg op het terrein van de universiteit. Nog steeds heeft een aantal medewerkers van de praktijk een onderwijsaanstelling om studenten orthopedagogiek les te geven in het klinisch handelen. Onlangs vierde OPM Nijmegen haar 25-jarig jubileum met een symposium over de aanpak van spellingproblemen.¹ Van Mameren was vanaf het allereerste moment bij de praktijk betrokken en draagt op 1 januari 2010 de leiding over aan haar collega Mieke Willemssen.

Routeplanner

Willemssen is nu vijf jaar lid van het team. Na haar studie orthopedagogiek heeft ze verschillende functies gehad, onder meer bij de onderwijsbegeleidingsdienst en als wetenschappelijk onderzoeker. Ze voelt zich goed op haar plaats bij OPM Nijmegen. "Ik vind het prettig om met klinisch onderwijs bezig te zijn en daarnaast ieder

kind een verantwoorde behandeling op maat te geven. Elke behandeling bespreken we met het kind. We leggen uit wat het doel is en proberen in samenspraak met het kind te ontdekken welke manier van werken het best bij hem past. Je kunt het vergelijken met een routeplanner

waarbij je de keuze hebt uit de kortste route, de snelste route of de route met een omweg. Welke route je neemt, hangt af van het kind. Het ene kind kan een lichte vorm van dyslexie hebben, maar kan zich toch erg onzeker voelen. Terwijl een kind met een zeer ernstige vorm van

Eefje en Berend

Berend tijdens de dyslexiebehandeling

Ellen de Boode is moeder van vier kinderen en werkt als kinderarts in een ziekenhuis. Bij drie van haar kinderen is dyslexie vastgesteld. Door de ervaring met dyslexie bij de oudste zoon herkende ze al vroeg de signalen bij de andere kinderen. "Berend zat in groep 5 en spelling bleek relatief moeilijk. We zagen aan de scores van de toetsen dat hij steeds verder achteruit ging. Omdat er met zijn verstandelijk vermogen niks mis is, hebben we hem te laten

onderzoeken door OPM Nijmegen. Zij bevestigden ons vermoeden van dyslexie." "Onze dochter Eefje (8) hebben we eind groep drie al laten testen omdat ze al vroeg signalen van problemen liet zien. Ze was langzamer met het benoemen van woorden en kleuren en heeft nu ook moeite met het automatiseren van tafels. Hoewel Eefje een ernstigere vorm van dyslexie heeft dan haar grote broers, is zij eigenlijk wel de meest enthousiaste

dyslexie geen last hoeft te hebben van onzekerheid of faalangst. Daarom heeft ieder kind een eigen benadering nodig." "De aanpak van OPM Nijmegen is gefundeerd op orthopedagogische principes", voegt Van Mameren toe. "Aan de hand van een psychologisch onderzoek gaan we op zoek naar de oorzaak van de leerstoornis en letten daarbij op verschillende factoren in het kind zoals motivatie, concentratie en auditieve, visuele, motorische en emotionele ontwikkeling. We gaan ook na hoe het kind zichzelf ziet en welke strategieën het gebruikt. De aanleg en emoties van een kind kun je moeilijk veranderen. Hoe het over zichzelf denkt en over zijn of haar gedrag is echter wel te veranderen. Daarvoor werken we vanuit een oplossingsgerichte benadering. Als het kinderen hun sterke en zwakke kanten leren kennen krijgen ze meer inzicht in wat ze aankunnen en waar

ze eventueel hulp bij nodig hebben. Kinderen moeten geen excuses zoeken, maar begrijpen dat ze zelf hun gedrag of taakaanpak kunnen veranderen. Wij kunnen daarbij helpen. We hopen dat ze door onze behandeling gelukkig worden en hier sterker de deur uitgaan, om met hun leerprobleem het leven en de school aan te kunnen. Er kan namelijk ook een positieve kant zitten aan dyslexie. Een kind leert al jong dat het moet oefenen om iets te bereiken. Ik maak weleens de vergelijking met een topsporter die elke dag moet trainen om een topprestatie te leveren. Voor kinderen met dyslexie geldt hetzelfde. Zij moeten vanwege hun dyslexie ook dagelijks hard oefenen om een prestatie neer te zetten."

Voorgeschiedenis

Mieke Willemsen betoogt dat het niet altijd nodig is een heel uitgebreid

onderzoek te doen. "Wanneer er voldoende gegevens beschikbaar zijn, is soms een adviesgesprek al voldoende. Vaker is er wel een heel diagnostisch onderzoek nodig om helderheid te brengen in aard en oorzaak van de problemen. We informeren bij de ouders en school naar de voorgeschiedenis van het kind en onderzoeken het met verschillende psychologische tests. Zoals gezegd gaan

'Er kan ook een positieve kant zitten aan dyslexie'

we ook na hoe het kind zelf tegen de problemen aankijkt en al meer of minder bruikbare strategieën heeft ontwikkeld. Een dergelijk onderzoek neemt tien tot twintig uur in beslag. De onderzoeksresultaten komen in een uitgebreid verslag dat we toelichten in een gesprek met de ouders. We leggen uit hoe het probleem van hun kind in elkaar steekt en vragen of zij het herkennen. Om goed samen te kunnen werken moeten we eenzelfde visie op het probleem hebben. Onderkennen ouders eenmaal de problematiek van hun kind, dan komen de vragen en emotionele reacties vanzelf. Wij kunnen dan adviezen geven hoe hiermee om te gaan."

"OPM Nijmegen gaat bij de behandeling uit van de opbouw van de Nederlandse taal die in alle lesmethoden is verwerkt. We beginnen met aanvankelijk lezen en spellen. Eerst oefenen we de klank-teken koppelingen. Daarna gaan we verder met de klanken die op elkaar lijken en verbinden die vervolgens aan letters. We maken kleine woordjes en breiden die stapsgewijs verder uit. Hierbij sluiten we zoveel mogelijk aan op wat er op school gebeurt. De lesstof is in principe universeel, namelijk lezen en schrijven van de Nederlandse taal, maar de oefeningen, instructies en materialen stem je af op het kind. Je begint bij wat het kind nog net wel beheerst en bouwt dan verder op. Als de behandeling niet aanslaat, ligt dat niet aan het kind maar aan de behandelaar. Die zal iets moeten veranderen aan de

Eefje met haar behandelaar

lezer van de familie. Ze is een enorme doorzetter, leest gemiddeld een uur per dag en kan inmiddels al zelf het boek van Pinkeltje lezen. Hoewel ze baalt van haar dyslexie, gaat ze wel met plezier samen met haar broer wekelijks naar OPM Nijmegen voor de behandeling van dyslexie. Ze komt altijd opgewekt en blij terug, net als Berend trouwens. En de aanpak werkt, want na een half jaar heeft hij een leerachterstand van anderhalf jaar ingehaald."

Berend zit nu in groep 8. Hij zegt: "Vroeger oefende ik soms met de computer, maar nu krijg ik elke week werkbladen mee naar huis. Op school heb ik geen speciale begeleiding. Wel krijg ik extra tijd om een toets te maken". Van de Cito eindtoets ligt hij niet wakker. Zijn moeder: "Als Berend genoeg tijd neemt om rustig te werken, moet het lukken. Hij heeft al een middelbare school uitgezocht".

werkwijze om het kind te motiveren en vooruit te helpen. Het gaat erom het leerproces weer op gang te brengen.”

Aansluiten op school

Wil de behandeling effect hebben, dan is het erg belangrijk dat de school meewerkt, weet Van Mameren uit ervaring. Vanuit deze gedachte heeft OPM Nijmegen altijd contact gezocht met scholen in het basis- en voortgezet onderwijs. “Zodra we een kind in behandeling nemen”, vertelt Willemse, “gaan we naar school toe om te peilen of de leerkracht en/of intern begeleider de problemen bij het kind herkent. Want de behandeling heeft het meeste effect als de school onze visie deelt. Meestal spreken we een taakverdeling af om bijvoorbeeld te oefenen met lezen. We geven dan aan op welk niveau en op welke manier er het best kan worden geoefend. Ook geven we voor op school of thuis extra oefeningen mee van de stof die in de behandeling aan de orde is geweest. Via het contactschriftje en e-mail houden ouders, school en behandelaar elkaar verder op de hoogte. Inmiddels heeft OPM Nijmegen na 25 jaar een grote bekendheid bij de scholen in Nijmegen en omgeving. We werken veel met hen samen op het gebied van diagnostisch onderzoek en advisering. Als er leerproblemen voorkomen die niet voor de hand liggen, bijvoorbeeld met comorbiditeit, dan weten de meeste scholen ons te vinden. Ook kunnen we begeleiding geven aan scholen door een behandelingsplan op te stellen en regelmatig te overleggen over de voortgang.”

Ongeveer zeventig procent van de behandelingen geeft OPM Nijmegen aan kinderen met dyslexie. De overige contacten hebben betrekking op dyscalculie, problemen met plannen, organiseren, geheugen, concentratie. De behandeling van dyslexie is individueel en vindt wekelijks plaats. Een behandeluur bestaat uit 45 minuten behandelings- en 15 minuten voorbereiding, verslaglegging en het doorspreken van het huiswerk met de ouders. “We vragen ouders om thuis te oefenen met lezen en spellen, maar zonder dat de ouder-kindrelatie onder druk komt te staan. Het moet wel gezellig zijn. Verder gebruiken kinderen thuis computerprogramma’s zoals Flits² om

Orthopedagogen Inemiek van Mameren (rechts) en Mieke Willemse

Van het eerste uur Balans

Tien jaar lang zat Inemiek van Mameren in het algemeen bestuur van Balans. Zij was er bij vanaf de oprichting en kijkt, zoals ze zelf zegt, met heel veel voldoening naar de ontwikkelingen sinds die tijd. “We zijn een stuk verder dan toen. We hebben nu in Nederland toch veel meer eenheid in de behandeling, en ook in het onderwijs is er veel meer kennis over de invloed van dyslexie op het leren. Wat zou Dumont (zie artikel) het prachtig vinden als hij nu zou weten hoe Balans gegroeid is en in Balans Magazine zou zien hoeveel verantwoorde kennis er nu beschikbaar is voor ouders. Dat was echt een van zijn dromen. Ik ben heel blij dat ik het allemaal mocht meemaken.”

directe woordherkenning te oefenen.” Behalve leerlingen van de basisschool en het voortgezet onderwijs behandelt OPM Nijmegen tegenwoordig ook studenten met dyslexie, vertelt Willemse. “Via Dienst Studentenzaken krijgen we nu ook studenten doorgestuurd die vanwege een mogelijke dyslexie vastlopen in hun studie. We onderzoeken waar ze tegenaan lopen en bekijken wat ze nodig hebben

om verder te kunnen studeren. Het is nog een onontgonnen gebied waar nog niet veel over bekend is.” ■

¹ Op het symposium werd een nieuw boek over spellingaanpak gepresenteerd waaraan medewerkers van de OPM Nijmegen een bijdrage leverden. Dit boek: *Geregeld, Methodiek voor de aanpak van de meest hardnekkige spellingproblemen* zal in een van de volgende nummers van Balans magazine worden besproken.

² Het computerprogramma Flits, om onder meer letterkennis en woorden mee te trainen.